

O'ZBEKISTONDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINI
RIVOJLANTIRISHNING SIYOSIY-HUQUQIY ASOSLARI

Norboyev Zafarbek Dilshod o'g'li

Toshkent Davlat Texnika Universiteti

Metrologiya, standartlashtirish va sifatni boshqarish yo'nalishi magistranti

Annotatsiya: *Mazkur maqolada O'zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish bo'yicha davlat siyosatining huquqiy asoslari tahlil qilinadi. Quyosh, shamol va boshqa qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirishga qaratilgan Prezident farmonlari va qarorlari, davlat dasturlari, iqtisodiy rag'batlantirish mexanizmlari hamda "yashil iqtisodiyot"ga o'tish strategiyasi ko'rib chiqiladi. Shuningdek, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini kengaytirishning investitsiyaviy, institutsional va huquqiy mexanizmlari tahlil qilinib, sohani rivojlantirish bo'yicha takliflar ishlab chiqiladi.*

Аннотация: *В данной статье анализируются правовые основы государственной политики по развитию возобновляемых источников энергии в Узбекистане. Рассматриваются указы и постановления Президента, государственные программы, экономические механизмы стимулирования, а также стратегия перехода к «зелёной экономике», направленные на развитие солнечной, ветровой и других возобновляемых источников энергии. Кроме того, анализируются инвестиционные, институциональные и правовые механизмы расширения использования возобновляемых источников энергии, а также разрабатываются предложения по дальнейшему развитию данной сферы.*

Annotation: *This article analyzes the legal foundations of the state policy for the development of renewable energy sources in Uzbekistan. It examines Presidential decrees and resolutions, state programs, economic incentive mechanisms, and the strategy for transitioning to a "green economy" aimed at developing solar, wind, and other renewable energy sources. In addition, the investment, institutional, and legal mechanisms for expanding renewable energy sources are analyzed, and proposals for the further development of the sector are developed.*

Kalit so'zlar: *Qayta tiklanuvchi energiya, yashil iqtisodiyot, energetika siyosati, quyosh energetikasi, shamol energetikasi, davlat boshqaruvi, huquqiy tartibga solish, investitsiya.*

Ключевые слова: *Возобновляемая энергия, зелёная экономика, энергетическая политика, солнечная энергетика, ветроэнергетика, государственное управление, правовое регулирование, инвестиции.*

Keywords: *Renewable energy, green economy, energy policy, solar energy, wind energy, public administration, legal regulation, investment.*

Kirish.

Jahon energetikasida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni kengaytirish energiya xavfsizligi, iqtisodiy barqarorlik va ekologik siyosat bilan chambarchas bog'liq. O'zbekistonda ham qayta tiklanuvchi energiyani rivojlantirish davlat energetika siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan. Buning huquqiy asoslari so'nggi yillarda qabul qilingan Prezident hujjatlarida izchil mustahkamlanmoqda. Xususan, 2022-yil 2-dekabrda PQ-436-son qaror bilan 2030-yilgacha "yashil iqtisodiyot"ga o'tish va "yashil" o'sishni ta'minlash bo'yicha dastur tasdiqlangan. Unda 2030-yilgacha qayta tiklanuvchi energiya manbalarining ishlab chiqarish quvvatini 15 GVtga oshirish, ularning elektr energiyasi ishlab chiqarishdagi ulushini 30% dan ko'proqqa yetkazish, sanoatda energiya samaradorligini kamida 20% ga oshirish va YAIM birligiga to'g'ri keladigan energiya sarfini 30%ga kamaytirish kabi maqsadlar belgilangan. 2024-yilgi "O'zbekiston-2030" strategiyasi doirasidagi davlat dasturida ham qayta tiklanuvchi energiya bo'yicha aniq vazifalar belgilandi.

Prezidentning PF-37-son Farmoni asosida 2024-yilda qo'shimcha 1 270 MVt quyosh fotoelektr stansiyalari va 200 MVt shamol elektr stansiyalari, shuningdek, mikro va kichik GESlarni ishga tushirish vazifasi belgilangan. Mazkur yondashuv davlat energetika siyosatining umumiy strategik maqsadlardan aniq loyihalar va quvvat ko'rsatkichlariga o'tayotganini ko'rsatadi. Qayta tiklanuvchi energiya bo'yicha davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri — ishlab chiqaruvchi va iste'molchilarni iqtisodiy jihatdan rag'batlantirishdir. 2025-yilgi PF-16-son Farmon bilan aholi va tadbirkorlik subyektlari tomonidan qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni rag'batlantirish maqsadida "yashil tarif" mexanizmi joriy etildi. 2025-yil 1-apreldan chiqindilar utilizatsiyasi, shamol va quyosh manbalaridan ishlab chiqarilgan elektr energiyasi uchun tegishli "yashil tariflar"ni qo'llash belgilandi. Jumladan, tadbirkorlik subyektlarining o'z hududlarida o'rnatgan quyosh va shamol qurilmalaridan ishlab chiqarilgan elektr energiyasi hamda aholining o'z ehtiyojidan ortiqcha ishlab chiqargan quyosh elektr energiyasini davlatga sotishi uchun imtiyozli tariflar nazarda tutilgan. Bu mexanizmning siyosiy-huquqiy ahamiyati shundaki, davlat qayta tiklanuvchi energiyani faqat davlat loyihalari orqali emas, balki aholi va xususiy sektor ishtiroki orqali rivojlantirishga huquqiy sharoit yaratmoqda. Qayta tiklanuvchi energiya manbalarini ommalashtirishda 2022-yil 9-sentabrda PF-220-son Farmon muhim huquqiy asoslardan biri bo'ldi. Energetika vazirligining 2026-yilgi rasmiy ma'lumotiga ko'ra, ushbu Farmon asosida aholi, tadbirkorlik subyektlari va ijtimoiy soha obyektlarida kichik quvvatli qayta tiklanuvchi energiya qurilmalarini joriy etishni iqtisodiy rag'batlantirish mexanizmlari yaratildi. Ular qatorida qurilmalarni xarid qilish xarajatlarini kompensatsiyalash va mahalliy uskunalarni imtiyozli hamda foizsiz bo'lib-bo'lib to'lash asosida xarid qilish imkoniyatlari qayd etilgan. Shu nuqtayi nazardan, davlat siyosatining muhim xususiyati — qayta tiklanuvchi energetikani yirik elektr stansiyalari bilan cheklamasdan, iste'molchining o'zini ham energiya ishlab chiqaruvchiga aylantirish imkoniyatini kengaytirishdir. Qayta tiklanuvchi energiyani rivojlantirish bilan bir qatorda energiya samaradorligi ham davlat siyosatining muhim tarkibiy

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

qismiga aylanmoqda. Energiya samaradorligi milliy agentligining 2025-yil yakunlari bo'yicha rasmiy ma'lumotida 5 280 ta maktabgacha ta'lim tashkilotiga 13000 dona geliokollektor o'rnatilgani qayd etilgan. Ushbu loyihalar natijasida yiliga 2,9 mln kVt/soat elektr energiyasi va 8,8 mln m³ tabiiy gaz tejash, shuningdek, 18,8 mlrd so'm budget mablag'larini iqtisod qilish kutilgani ko'rsatilgan.

Shuningdek, 2025-yilda 4 644 ta ijtimoiy soha obyektida 2,9 mingta isitish qozoni yangilangan va 14,8 mingta avtomat gorelka o'rnatilgan. Rasmiy ma'lumotga ko'ra, ushbu tadbirlar natijasida obyektlarning energiya samaradorligi 5-10 % ga oshgan. Bu ko'rsatkichlar qayta tiklanuvchi energiya siyosati faqat energetika sektoriga emas, balki ta'lim, ijtimoiy soha va davlat obyektlariga ham kirib borayotganini ko'rsatadi.

O'zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish davlat energetika siyosatining strategik yo'nalishlaridan biriga aylandi. PQ-436-son qaror bilan 2030-yilgacha "yashil iqtisodiyot"ga o'tish bo'yicha uzoq muddatli maqsadlar belgilangan bo'lsa, PF-37-son Farmon orqali yillik davlat dasturlari doirasida aniq quyosh va shamol energetikasi loyihalari shakllantirilmoqda. PF-220-son va PF-16-son hujjatlar esa aholi va tadbirkorlik subyektlarini qayta tiklanuvchi energiya ishlab chiqarishga jalb etuvchi iqtisodiy-huquqiy mexanizmlarni rivojlantirmoqda. Shu sababli kelgusida O'zbekistonda qayta tiklanuvchi energetikani rivojlantirishning asosiy vazifalaridan biri davlat siyosati, investitsiyaviy mexanizmlar, "yashil tarif", mahalliyashtirish va xususiy sektor ishtirokini yagona huquqiy tizimda yanada uyg'unlashtirishdan iborat bo'lishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining O'RQ-940-son Qonuni, 07.08.2024 - "Energiyani tejash, undan oqilona foydalanish va energiya samaradorligini oshirish to'g'risida".
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-63-son Farmoni, 27.03.2025 -energiya samaradorligi sohasida davlat boshqaruvini takomillashtirish.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-70-son Farmoni, 29.04.2026 - 2026-yilda energiya samaradorligini oshirish va energiya resurslarini tejash.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-77-son Farmoni, 24.05.2023 - yoqilg'i-energetika sohasida davlat nazoratini takomillashtirish.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-436-son qarori, 02.12.2022 -
6. 2030-yilgacha "yashil" iqtisodiyotga o'tish.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-37-son Farmoni, 21.02.2024 - "O'zbekiston-2030" strategiyasini 2024-yilda amalga oshirish davlat dasturi.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-16-son Farmoni, 30.01.2025 - "O'zbekiston-2030" strategiyasini "Atrof-muhitni asrash va yashil iqtisodiyot yili"da amalga oshirish davlat dasturi.